

Kansalaisopistojen osallisuusopas

osallisuutta edistävään
alueelliseen työhön

Osallisuusopas on tehty osana Laatu- ja kehittämishanketta Ilo, reiluus ja luottamus löytyy opistosta (2023–2024). Alueellisen jalkautuvan työn kohteina hankevuotena ovat olleet Kallio, Mellunmäki, Kontula, Meri-Rastila sekä Pasila.

Kirjoittajat:

Sonja Rima, kasvatustieteen opiskelija ja koulutuskoordinaattori
Mari Vakkilainen, koulutussuunnittelija ja hankekoordinaattori
Sanni Leinonen, koulutuspäällikkö
Susanna Koivistoinen, viestinnän asiantuntija
Anna-Riitta Niemelä, tuntiopettaja
Emilia Linnavuori, taiteen ammattilainen ja tuntiopettaja
Petra Åhlström, koulutusasiantuntija

Kuvitukset:

Emilia Linnavuori

Lisätietoa osallisuudesta:

Isola A-M., Kaartinen H., Leemann L., Lääperi R., Schneider T., Valtari S. & Keto-Tokoi A. (2017) Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Helsinki, THL.

Sisällysluettelo

1. Alkusanat
  2. Matalan kynnyksen kansalaisopisto
  3. Yhteisöllisyyden luominen
  4. Tavoitteena inkluusio
  5. Mahdollisuus vaikuttaa
  6. Jatkuva kehittäminen
- Alueellisen opistotyön muistilista
Alueellisen opistotyön sanasto
Etuoikeuspeli

“Osallisuus on liittymistä, suhteissa olemista, kuulumista, yhteisyyttä. Osallisuus on yhteensopivuutta ja mukaan ottamista. Se on osallistumista ja siihen liittyen vaikuttamista ja demokratiaa. Se on myös kaiken edellä mainitun järjestämistä ja johtamista.” (Isola ym. 2017)

1. Alkusanat

Kansalaisopistojen lakisääteinen tehtävä on järjestää koulutusta, joka tukee yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta. Valitettavasti yhteiskunnassa kokemukset yhteenkuuluvuudesta ja osallisuudesta eivät jakaannu tasan.

Haavoittuvassa asemassa olevien ja muiden koulutuksellisesti aliedustettujen väestöryhmien tavoittaminen vaatii perinteisen kurssitoiminnan lisäksi alueellista työtä. Näin jokaisella sosioekonomisesta taustasta, asuinpaikasta tai koulutustasosta riippumatta on parempi mahdollisuus elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen. Eri taustoista tulevien ihmisten kohtaaminen opiston kursseilla edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja vähentää syrjäytymisen riskiä.

Kalliolan kansalaisopisto on kehittänyt toimintaansa Opetushallituksen rahoittamassa Laatu- ja kehittämishankkeessa, jossa se on tavoittanut haavoittuvia erityisryhmiä alueellisella työllä ja sidosryhmätoiminnalla. Tämä opas on suunnattu kansalaisopistojen päälliköille, suunnittelijoille, rehtoreille, opettajille ja henkilöstölle, joka tekevät tai haluaisivat tehdä aktiivista osallisuutta ja alueellista tasa-arvoa edistävää työtä.

Oppaaseen on koottu käytännönläheisesti eri tapoja tukea osallisuutta. Oppaasta löydät tietoa, Kalliolan esimerkkejä sekä kehittäjien havaintoja. Lopusta löydät myös alueellisen työn sanaston ja muistilistan sekä etuoikeuspelin.

2. Matalan kynnyksen kansalaisopisto

Matalan kynnyksen kansalaisopisto on helposti saavutettavissa ja kaikille avoin, tulotasosta, aikaisemmasta osaamisesta ja taustasta riippumatta. Saavutettavat ja esteettömät ratkaisut mahdollistavat monenlaisille ihmisille elinikäisen oppimisen, itsensä kehittämisen ja merkityksellisyyden kokemuksen.

Matalan kynnyksen opisto on siellä missä ihmisetkin, alueellista elinvoimaa lisäen. Opiston liikkua uusille alueille eri puolille kaupunkia, ei ihmisen asuinalue koidu esteeksi toimintaan osallistumiselle heikkojen kulkuyhteyksien tai muuten rajallisten liikkumismahdollisuuksien vuoksi.

Koulutuskoordinaattori: “Meri-Rastilassa asiakkaat ovat olleet kiitollisia palveluiden tuomisesta heidän asuinalueelleen, jossa mahdollisuudet harrastaa ovat huomattavasti kantakaupunkia vähäisemmät.”

Kalliolan esimerkkejä

Osallistumiskynnystä on madallettu uudella alueella järjestämällä maksuttomia työpajoja yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa asukkaiden tuntemalla paikalla ja tapahtumien yhteydessä.

Alueellisessa liikkuvassa työssä Kalliola on taitanut matkoja eri puolille kaupunkia tavarapyörällä tai minibussilla. Tämä on tuonut opistolle näkyvyyttä ja tunnettavuutta, joka madaltaa toimintaan osallistumisen kynnyksiä. Liikkuvassa työssä kulkuvälineellä jalkautaan näkyvälle paikalle, johon voidaan pysäyttää esimerkiksi pop-up-työpaja.

Taloudellisesta saavutettavuutta on parannettu järjestämällä uusille alueille edullisia noin 10 euron kursseja, jotka rahoitetaan mm. valtionavustuksilla. Opintoseteliavustukset puolestaan lisäävät mahdollisuuksia saada osallistumiseen taloudellista tukea.

5 vinkkiä kynnyksen madaltamiseksi

1. Jalkautukaa eri asuinalueille, kohdatkaa ihmisiä.
2. Ottakaa liikkuvaan työhön käyttöön kulkuneuvo.
3. Järjestäkää kertaluontoisia avoimia pop-up-työpajoja.
4. Toteuttakaa intensiivikursseja, joihin ei tarvitse sitoutua pitkäksi aikaa.
5. Alentakaa kurssimaksuja: hyödyntäkää opintoseteliavustuksia tai kaikukorttia sekä tehkää yhteistyötä hyvinvointia ja terveyttä edistävien toimijoiden kanssa.

3. Yhteisöllisyyden luominen

Osallisuutta on kokemus yhteisöön kuulumisesta. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä. Yhteisöllisyys kannustaa näkemään asiat laajemmasta näkökulmasta ja oppimaan toisilta. Toteutuakseen yhteisöllisyys vaatii avointa ja turvallista vuorovaikutusta.

Alueellisessa opistotyössä yhteisöllisyys on verkostoitumista paikallisten toimijoiden kanssa, yhteisöjen luomista ja yhdessä oppimista. Työ on yhteisötyötä, jossa pyritään aktivoimaan ja voimaannuttamaan yhteisön jäseniä osallistumaan aktiivisesti oman lähiympäristönsä kehittämiseen.

Kalliolan esimerkkejä

Paikallista yhteistyötä on tehty itähelsinkiläisessä peruskoulussa toteuttaen taidetyöpajoja valmistavalle luokalle. Oppilaat ovat olleet täysin uudessa elämäntilanteessa, jonka vuoksi työpajoissa käsiteltiin identiteettiä, omaa tarinaa ja eri tulevaisuuksia taiteen ja kerronnan kautta. Valmistavan luokan oppilaiden kanssa on tärkeää ennakoida, pohtia sanoitustapoja ja tavoitella kaikille turvallista tapaa osallistua. Kohtaaminen taiteen äärellä voi olla monelle ensimmäinen kerta, mikä vaatii työpajan ohjaajalta erityisen sensitiivistä työtötta ja avointa asennetta.

Yhteisöllisyyttä on luotu opiston taideopettajan kehittämässä yhteisötaiteessa, jossa alueen asukkaat voivat maalaten ikuistaa omat kasvonsa yhteiselle taululle. Pop-up-työpajaa on tähän mennessä toteutettu Meri-Rastilassa, Kontulassa, Mellunmäessä ja Pasilassa.

Tuntiopettaja: “Yhteisöllisyyttä ja hyvää vuorovaikutusta vahvistaa kurssin tavoitteiden ja odotusten selkeä kommunikointi, kurssin aikana dialogin vaaliminen ja jatkuvan palautteen mahdollistaminen sekä kannustaminen yhteisölliseen oppimiseen ja tiedon jakamiseen ryhmätöissä ja keskusteluissa.”

Taiteen ammattilainen: “Yhteisötaiteessa taide ja sen tekeminen otetaan osaksi tavallista elämää ja siitä tehdään jotain iloa, osallisuutta, pystyvyyttä ja toivoa herättävää. Taide parhaimmillaan voi olla keino kohdata ja olla läsnä, vaikka vain pienen maalaushetken verran. Yhteisötaide voi rohkaista kohti leikkillisyyttä ja kykyä haaveilla paremmasta tulevaisuudesta. Taide voi olla keino kokea olevansa merkityksellinen osa jotain suurempaa kokonaisuutta ja vahvistaa tunnetta omasta toimijuudesta.”

Yhteisötaideteosta varten luotiin valmis pohja, johon asukkaat saivat maalata omanlaisensa kasvot.

Valmiissa teoksessa näkyvät naapuruston oma kädenjälki ja sen moninaiset kasvot.

Taiteen ammattilainen: “Aikuisilla ensimmäinen reaktio oli usein epävarmuus. Monelle tuntui olevan yllätys, että oma kädenjälki sopi lopputulokseen saumattomasti. Vaikka aluksi jännittikin, että “pilaiisiko” teoksen sillä, että omasta mielestään maalaa sinne vääränlaiset kasvot. Ohjaajana kuitenkin ajattelen, ettei vääränlaista voi tehdä. Voi tehdä eri tavalla ja silti kokonaisuuteen yhtä sopivaa, teosta monilla tavoilla rikastuttavaa.”

4. Tavoitteena inklusio

Inklusio on kaikkien mukaan ottamista. Inklusiivisen toimintakulttuurin periaatteita ovat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Turvallisemman tilan periaatteet ovat tämän toimintakulttuurin perusta, edistämisen oppimisympäristöä, jossa jokainen tuntee olonsa tervetulleeksi, arvostetuksi ja kuulluksi, ilman pelkoa syrjinnästä tai häirinnästä. Oppiminen voi tapahtua vain kun ihminen kokee olevansa turvassa. Opiston toiminnan tulisi suunnittelu- vaiheesta lähtien pyrkiä luomaan turvallisempaa tilaa, jossa jokainen voi kokea tulleensa mukaan otetuksi riippumatta esimerkiksi iästä, sosioekonomisesta asemasta, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai toimintakyvystä.

Alueellisella työllä yritetään tavoittaa niitä ihmisiä, jotka eivät hakeudu kansalaisopiston kursseille omatoimisesti. Opisto haluaa aktiivisesti tavoittaa ja rohkaista niitä ihmisiä osaksi kansalaisopiston toimintaa, joille opiston palvelut ovat saavuttamattomia. Jalkautuvassa ja liikkuvassa työssä tapahtuvat kohtaamiset voivat olla avaimia edistämään saavutettavaa ja inklusiivista opistoa. Opisto ikään kuin tuodaan ihmisille ja rakennetaan aliedustettujen ryhmien ehdoilla.

Inklusiivisuus ja saavutettavuus kulkevat käsi kädessä: saavutettava opisto on myös inklusiivinen. Saavutettavan opiston toiminta soveltuu kaikille ja sen pariin on mahdollista ja helppoa hakeutua. Jos viestinnässä ei oteta erilaisia ihmisiä ja tarpeita huomioon, on heidän vaikea tai mahdoton hakeutua opiston toimintaan mukaan itsenäisesti, jolloin saavutettavuus ei toteudu.

Kuvituksella ja kuvilla voi madaltaa osallistumiskynnystä havainnollistamalla kurssien sisältöä sekä tuomalla asiakkaiden monimuotoisuutta esiin. Lisää kuvituskuvia vapaasti käytettävissä ja ladattavissa Avointen oppimateriaalien kirjastosta osoitteesta aoe.fi. Kuvitus: Emilia Linnavuori.

Pohdittavaa turvallisemman tilan luomiseksi:

- Pääseekö liikuntarajoitteinen mahdollisimman vaivattomasti kulkemaan tilaan? Ovatko esteettömyystiedot helposti asiakkaan löydettävissä?
- Ovatko liikunnan kurssit fyysisesti sopivia kaikille osallistujille? Onko vaihtoehtoliikkeitä?
- Toteutuuko digitaalinen saavutettavuus eli digitaalisten palveluiden havaittavuus, hallittavuus, ymmärrettävyys ja toimintavarmuus?
- Käytetäänkö viestinnässä eri kieliä ja selkokieltä?
- Millä keinoin kurssikuvauksessa voisi viestiä kurssin olevan kaikille avoin? Kuvauksessa voi esimerkiksi mainita tarvittavan kielen osaamisen tason.
- Tuovatko verkkosivujen, esitteiden ja kurssikirjojen kuvasto ja tekstit näkyväksi moninaisuutta? Ketkä ovat edustettuina ja ketkä eivät?
- Turvallisemman tilan periaatteiden esiin tuominen ja turvallisemman tilan toteutumisen varmistaminen. Voisivatko osallistujat jo ilmoittautumisen yhteydessä sitoutua periaatteisiin?
- Miten meitä ympäröivä kulttuuri vaikuttaa omiin tapoihimme, ajatuksiimme ja opetukseemme?

5. Mahdollisuus vaikuttaa

Jo laki velvoittaa vapaata sivistystyötä tukemaan aktiivista kansalaisuutta ja demokratiaan kasvattamista. Tämän toteutuminen vaatii hierarkkisten rakenteiden ja ylhäältä tulevan ohjaamisen purkamista. On tärkeää pohtia, miten taata asiakkaille aito kokemus osallisuudesta ja vaikuttamisesta, sillä ilman sisäistä kokemusta osallisuus jää näennäiseksi. Yksilön toimijuuden korostaminen antaa hänelle mahdollisuuden olla aktiivinen toimija omassa oppimisessaan. Toimijuutta voi tukea auttamalla yksilöä sanoittamaan ajatuksiaan sekä tekemään itse suunnitelmia ja päätöksiä suhteessa toiminnan tapoihin ja sisältöön. Kokemus vaikuttamisen mahdollisuudesta motivoi aktiiviseen kansalaisuuteen ja edistää sosiaalisesti oikeudenmukaista ja kestävästä yhteiskuntaa.

Kalliolan esimerkit kurssisuunnitteluun osallistamisesta ja asiakaslähtöisyydestä:

- **Yhteisötaide** ja sen erilaiset variaatiot, joista yksi kartoitti osallistujien toiveita paikallisesta koulutustarjonnasta. Osallistujat saivat maalata omaa toivettaan vastaavan symbolin tauluun, joka valmiina taideteoksena muodosti kokoelman erilaisia symboleita.
- **Osallistavat menetelmät**, kuten helmiäänestys ja pöytäliinaan piirtäminen
  - Helmiäänestys: Purkit on nimetty ainealueittain. Osallistujat saavat laittaa helmen siihen purkkiin, jonka mukaista toimintaa toivoisivat alueelleen.
  - Pöytäliinaan piirtäminen (learning cafe): Työpajaan osallistuva ryhmä piirtää, kuvittaa tai kirjoittaa pöytäliinaan toiveitaan lähialueensa harrastamismahdollisuuksista.
- **Nopea reagointi** kurssien jatkotoiveisiin ja uusiin ideoihin.
- **Vaihtoehtojen tarjoaminen** toiminnassa kurssin aikana: ennalta määrätyt raamit mutta joustavuus niiden sisällä.
- **Kohtaaminen** esimerkiksi jalkautuvalla tai liikkuvalla työllä.
  - Kohtaavan työn välineenä esimerkiksi värityskirjat.
  - Kohtaamistilanteissa **avoin, joustava ja herkkä havainnointi**, jotta yksilön ja yhteisön erityispiirteet voidaan parhaalla mahdollisella tavalla huomioida.

Erityisryhmiä kohtaava koulutusasiantuntija: “Otan ihmisen vastaan ihmisenä. Ei ongelmien kaivamista esiin. Niihin voi etsiä vastauksia myöhemmin. Katso häntä silmiin, hymyile ja ota vastaan kuin perheenjäsenen. Kuuntele ja ohjaa. Ensisijaisesti kohtaa. Ota vastaan mielentila. Asiat pitää tehdä pikkuhiljaa. Ihan vaan istutaan alas ja katsotaan, mikä on tilanne. Ei tyyliin “olemme luoneet tällaisen koulutusohjelman”. Toiminnan on oltava ketterää. Asiat voidaan suunnitella hyvin ja pitkälle, mutta se näyttäytyy kohdattaville, kuin ne tapahtuisivat siinä hetkessä.”

6. Jatkuva kehittäminen

Osallisuutta edistävän alueellisen työn jatkuva kehittäminen on edellytys yhteisöjen luomiselle, jossa jokainen voi tuntea itsensä arvostetuksi ja kuulluksi. Jatkuva kehittäminen tarkoittaa, että työssä ei koskaan pysähdytä saavutettuihin tuloksiin, vaan pyritään aina löytämään uusia tapoja parantaa ja syventää osallisuuden kokemusta. Tämä edellyttää aktiivista palautteen keräämistä, joustavuutta ja halua mukautua yhteiskunnan ja yhteisöjen muuttuviin tarpeisiin ja olosuhteisiin. Näin kaikki äänet voivat päästä kuuluviin ja yhteiskunta kehittyä tasa-arvoisemmaksi ja osallistavammaksi, demokraattisia rakenteita ja kestävän kehityksen pohjaa vahvistaen.

Tämän oppaan etuoikeuspeli ja seuraavalta sivulta löytyvä alueellisen opistotyön jatkuvan kehittämisen muistilista ovat työkaluja itsensä ja organisaation jatkuvaan kehittämiseen. Palaa niihin sopivin väliajoin, esimerkiksi kerran kvartaalissa.

Erityisryhmiä kohtaava koulutusasiantuntija: “Laita faktat ylös, ne kiinnostavat rahoittajia. Yksikin sosiaalityötä sivuuttanut ihminen on rahanarvoinen. Unelmia saa olla, mutta täytyy olla myös konkretiaa.”

Kalliolan esimerkki osallisuustyön kehittämisestä:

Alueellisen opistotyön kohtaamisraportilla ja korjaavilla toimenpiteillä muokataan toiminnan suuntaa asiakkaiden toiveita ja tarpeita yhä paremmin huomioiviksi. Raportilla kerätään tietoa kohdatuilta esimerkiksi tapahtumien ja työpajojen yhteydessä:

- koulutustarpeista, -toiveista sekä muista mahdollisista teemoista
- palautteesta ennen ja jälkeen toimintaan osallistumisen
- mitä toimintakerrasta opittiin
- osallistujien iästä ja määrästä

Voisiko alueellisen opistotyön muistilistasta saada idean teidän opistonne osallisuutta edistävän alueellisen työn kehittämiseen? Katso seuraava sivu.

Alueellisen opistotyön muistilista

Saavutettavaa matalan kynnyksen opisto

- on alueellisesti ja tarvelähtöisesti saatavilla eri asuinalueilla.
- normalisoi ja tekee näkyväksi moninaisuutta.
- on digitaalisesti savutettava.
- on taloudellisesti saavutettava.
- hyödyntää viestinnässä monipuolisesti eri kanavia ja tavoittaa yhteisöjen kautta heitä, joita muu viestintä harvoin tavoittaa.

Yhteisöllisyyttä luova ja tukeva opisto

- tuottaa synergiaa verkostoyhteistyöllä.
- hyödyntää taidetta ja luovia menetelmiä yksilöitä yhteen tuovana toiminnan muotona.
- vie työpajoja ja koulutuksia valmiisiin yhteisöihin.
- vahvistaa kurssilla hyvää vuorovaikutusta kommunikoimalla selkeästi kurssin odotukset ja tavoitteet.

Inklusiivinen opisto

- edistää turvallisempaa tilaa.
- edustaa moninaisesti eri ihmisryhmiä ja kehittää jatkuvasti toimintaansa heidän tarpeiden mukaisesti.
- luo toimintaa, johon jokainen kokee olevansa tervetullut ja kokee toiminnan aikana olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta.
- kehittää henkilöstön arvoja ja asenteita inklusiivisen toimintakulttuurin periaatteiden mukaisesti.
- suunnittelee, johtaa ja kehittää toimintaa inklusiivisen toimintakulttuurin mukaisesti.

Alueellisen opistotyön sanasto

Osallisuus on tunne, joka syntyy, kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin. Osallisuus voi ilmetä luottamuksena, yhdenvertaisuutena ja mahdollisuutena vaikuttaa omassa yhteisössään. Kuulumisen tunteen löytää usein itselle merkityksellisen yhteisön toimintaan osallistumisesta.

Koulutuksellisesti aliedustetut ryhmät eivät käytä aktiivisesti koulutuspalveluja suhteutettuna koko väestöön. Tällaisia ryhmiä ovat miehet, nuoret, matalasti koulutetut, maahanmuuttaneet ja erilaiset oppijat. Alueellisia ja opistojen välisiä eroja on kuitenkin paljon.

Pop-up tarkoittaa väliaikaista, lyhytkestoisesta toimintaa, jonka voi pystyttää julkisiin tiloihin. Pop-up toiminnassa ei liikuta, vaan väliaikainen toimipiste on pop-upin ajan samassa paikassa. Kalliolassa pop-up toimintaa on järjestetty kauppakeskuksissa ja erilaisissa tapahtumissa.

Jalkautuvassa työssä kohdataan ihmisiä pääosin julkisessa tai puolijulkisessa tilassa kiireettömästi kulkien. Jalkautuvaan työhön kuuluu oleellisesti myös havainnointi ja erilaisten ilmiöiden kartoittaminen.

Alueellinen työ on päätoimipisteestä laajemmalla alueella toteutettavaa toimintaa. Tarkoitus on tavoittaa kansalaisopistojen toiminnassa aliedustettuja ja haavoittuvia erityisryhmiä, jolle toiminta ei ole saavutettavaa, ja mahdollistaa osallisuuden kokemus heille. Alueellisen opistotyön työvälineinä voidaan käyttää esimerkiksi jalkautuvaa, liikkuvaa tai pop-up-tyylistä työmuotoa.

Liikkuva työ on muodoltaan hyvin samankaltaista kuin jalkautuva työ, mutta työssä hyödynnetään väliaikaisia kokonaisuuksia työkaluja kuten minibussia, taittopöytä tai pyörää. Kalliolan opisto käyttää liikkuvan työn työvälineenä tavarapyörää, josta voi esimerkiksi jakaa kahvia, mehua ja esitteitä.

Kohtaava työ on asiakkaiden kohtaamista alueille jalkautuessa sekä heidän toiveiden ja tarpeiden kuulemista. Kohtaaja voi olla kuka tahansa jalkautuvaa, liikkuvaa tai pop-up-toimintaa tekevä. Kohtaaminen vaatii läsnäoloa ja aikaa. Keskustelun voi aloittaa esimerkiksi kysymällä kuulumisia tai suunnitelmia. Kiireettömyyden tuntu antaa mahdollisuuden asiakkaan osallisuudelle.

Etuoikeuspeli

Pelin tarkoitus

Tämä peli on työkalu omien etuoikeuksien tunnistamiseen ja kohtaavan, alueellisen opistotyön laadun parantamiseen. Omien etuoikeuksien tunnistaminen on tärkeää, kun kohdataan haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Se auttaa ymmärtämään, miten omat kokemukset ja resurssit voivat poiketa merkittävästi niistä, joilla on vähemmän etuoikeuksia. Se auttaa tunnistamaan myös näkymättömiä rakenteita ja etuja, jotka voivat vaikuttaa vuorovaikutukseen. Ymmärtämällä ja kunnioittamalla paremmin toisiamme edistämme myös osallisuutta.

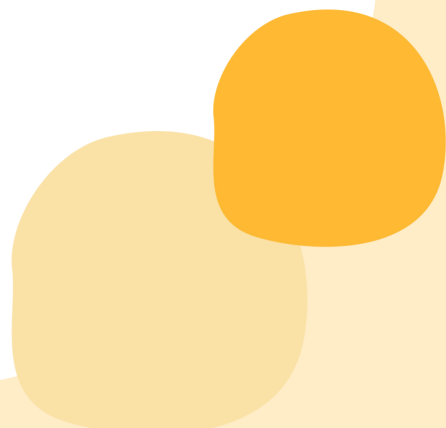
Säännöt

Itsenäisessä pohdinnassa väittämät toimivat itsereflektion välineenä. Ryhmätehtävänä peli voi soveltua henkilöstökoulutukseen tai kokoukseen. Ihmiset asettautuvat riviin. Väittämän sopiessa omaan kokemukseen tulee ottaa yksi askel eteenpäin. Otetut askeleet kertovat etuoikeuksien määrästä. Istualtaan pelin voi toteuttaa pisteytysmenetelmällä, jossa väittämän sopiessa itseensä saa yhden pisteen. Täydet pisteet tarkoittavat, että henkilö on jokaisen väittämän suhteen etuoikeutettu. Pisteitä ei tarvitse jakaa ryhmälle. Harjoituksen jälkeen voidaan keskustella sen herättämistä ajatuksista.

Väittämät

- Vanhempasi ovat sanoneet sinulle, että olet kaunis, älykäs ja kykenevä.
- Vanhempasi ovat kannustaneet sinua opiskelemaan yliopistossa.
- Olet saanut tukea tai kannustusta käsillä tekemiseen, liikkumiseen tai kielten opiskeluun.
- Et ole koskaan yrittänyt muuttaa ulkonäköäsi tai käyttäytymistäsi välttääksesi tuomitsemisen tai naurun.
- Olet asunut lapsuuden alueella, jossa pystyit leikkimään turvallisesti ilman valvontaa.
- Et ole juurikaan nähnyt televisiossa oman luokkasi, ihon värisi, sukupuolesi, seksuaalisen suuntautumisesi tai vammasi mukaisia henkilöitä halventavissa rooleissa.
- Olet tutkinut esivanhempiesi kulttuuria peruskoulussa.
- Sinulle on tarjottu hyvää työtä ystävän tai perheenjäsenen kautta.
- Et ole koskaan joutunut jättämään ateriaa väliin, koska sinulla ei ollut tarpeeksi rahaa ruoan ostamiseen.
- Pystyt liikkumaan paikasta toiseen ilman apuvälineitä ja ilman, että liikkumista tarvitsee huomioida oman kehollisuutesi kautta.
- Et ole koskaan tuntenut oloasi epämiellyttäväksi taustaasi (kuten ihonväri, kehollinen ja psyykinen kyvykyys, luokka, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen) liittyvästä vitsistä.
- Olet käynyt useissa maksullisissa harrastuksissa.
- Krooninen terveysongelma ei ole rajoittanut mahdollisuuksiasi.

Tilaa ajatuksillesi:

A large, white, rounded rectangular area intended for writing notes or thoughts. It occupies most of the page below the title.

www.opisto.kalliola.fi

@kalliolankansalaisopisto

@kalliolankansalaisopisto

opisto@kalliola.fi